

∞ De Miksa Monologen 3 ∞

Het leven

Christian Deterink

Death is not an event in life: we do not live to experience death. If we take eternity to mean not infinite temporal duration but timelessness, then eternal life belongs to those who live in the present.

Ludwig Wittgenstein

Dus je bent toch weer gekomen; het verbaast me niet. Ik hoef natuurlijk niet meer te raden voor wat: je wilt nog meer van me horen, over mij en mijn onsterfelijkheid. Ongelooflijk, je nieuwsgierigheid is onbegrensd. Zie je daar eens zitten met die fonkelende oogjes en die houding alsof je niet meer kan wachten dat ik weer ga losbarsten.

Nou laat ik dit zeggen, ik vind dat ik wel genoeg gepraat heb. Gisteren heb ik nog een nogal pijnlijk verhaal aan je opgebiecht, wat ik achteraf liever aan mezelf had gehouden. En nu wil je nog weer meer. Waar houdt het op? Ach, wat een domme vraag als onsterfelijke, het houdt vanzelfsprekend nooit op.

Maar... maar, wauwel je. Maar ik heb vannacht alles nog eens overdacht en zit nog met één ding dat ik nog aan je wil vragen. Wat, in hemelsnaam, wat? Ik moet toegeven dat ik geïrriteerd tegen je snauw.

Je hebt verteld dat je kinderen hebt gekregen, dat je al die eeuwen nageslacht hebt voortgebracht, is dat echt zo?

Ik moet toegeven dat ik moet glimlachen. Dat heb je dan inderdaad goed onthouden van gisteren. Misschien heb je wel echt geluisterd en echt iets opgestoken. Vooruit dan, misschien ben je vandaag toch niet voor niets gekomen. Maar dat wil niet zeggen dat ik niet nog steeds vind dat ik genoeg heb gesproken. Want van dat standpunt krijg je me niet af. Nee, het wordt de hoogste tijd dat ik anderen eens het woord laat doen. Jij bijvoorbeeld.

Je kijkt verbaasd en die verbazing wordt alleen maar groter als ik een boek van de tafel pak en in je handen druk. "Het leven van Michel Hovius, een autobiografie", staat er op de kaft. Je draait het boek om en bekijkt de achterklap. "Een intieme inkijk in het leven van de baanbrekende sociale wetenschapper die de kijk van de wereld op armoede-vraagstukken ingrijpend veranderd heeft", dat is de eerste zin die daar staat. Ik vraag je om het boek open te slaan, eens door te bladeren naar pagina 34 en te beginnen met voor te lezen.

Hoofdstuk 3, Mijn beschermengel, begin je en ik mompel zachtjes de woorden mee, die ik inmiddels zo goed ken:

Ik weet nog goed wanneer hij voor het eerst bij me kwam, de man die ik later mijn beschermengel zou noemen. Het was op een lome zondagnamiddag, ergens in de laatste dagen van mijn zevende zomer. Ik speelde wat met mijn speelgoedautootjes achter in de tuin. Mijn ouders waren even een stukje gaan wandelen en hadden me op het hart gedrukt te blijven waar ik was en niets gekks te doen.

En toen stond hij opeens voor me. Nee, geen wit-stralende verschijning met vleugeltjes, zoals ik zo vaak heb gehoord, maar gewoon een man van vlees en bloed. Hij leek begin dertig en droeg de witte bloes met ruches waarin hij altijd voor me zou verschijnen.

“Hallo, jongen”, zei hij zacht, terwijl hij op zijn knieën hurkte. Hoe gek het ook klinkt, ik was geen moment bang voor hem. Sterker nog, ik denk dat ik glimlachte toen ik me naar hem toedraaide en verlegen de groet beantwoordde.

“Hoe heet je?”, vroeg mijn beschermengel.

Ik noemde mijn naam en hij knikte, alsof hij dat eigenlijk al wist. Hij pakte me lichtjes bij de arm en zei: “Luister, Michel, het spijt me dat ik er niet altijd voor je heb kunnen zijn... Dat dit allemaal zo heeft moeten gaan...”

Wat kon ik daarop antwoorden? Ik wist niet waar hij het over had natuurlijk...

“Ik wil er altijd voor je zijn, Michel”, ging hij door, terwijl hij mij aankeek, “je zult nooit alleen zijn. Je hele leven niet...”

Ik knikte dapper. Natuurlijk raakte het me wat hij zei, als kind van een onbekende vader en een moeder die me op peuterleeftijd ontvallen was. Ik wist heel goed hoe het voelde om alleen te zijn; nog steeds voelde ik me niet helemaal op mijn plaats bij mijn pleegouders.

Mijn beschermengel streek door mijn haren. In een opwelling kroop ik tegen hem aan en hij sloeg zijn arm om me heen. Het voelde alsof het altijd al zo had moeten zijn.

Ik vergat het voorval weer, zoals alle kleine kinderen snel over dat soort dingen heen stappen. Maar in de jaren die volgden dook hij nog een paar keer op, soms maar heel kort. Elke keer voelde het heel vertrouwd en nooit dacht ik er eigenlijk over na tot ik tien jaar was. Hij kwam opeens naast me lopen op weg van school naar huis.

“Nu weet ik eindelijk wie je bent”, zei ik, blij om hem te zien.

“Oh ja?”, zei hij met een geamuseerde glimlach.

“Ja, jij bent mijn beschermengel!” Het was geen grap. Ik meende het echt en om de één of andere manier vond ik het de normaalste zaak van de wereld.

Hij lachte en streek me door de haren, “Wat ben je weer gegroeid!” Om erop te laten volgen; “Ach, moet je mij horen, ik lijk wel één van die vreselijke tantes van je.”

Ik grijnsde om de opmerking.

“Hoe staat het leven?”

Hij had het monter gevraagd, maar het bracht mij opeens weer terug bij mijn eigen zorgen. Hij merkte het meteen en vroeg: “Wat scheelt er?”

Ik probeerde het nonchalant weg te wuiven, “Ach, dat stomme toneelstuk op school vrijdag. Ik moet de Ijzeren Man spelen.”

Hij moet geen idee hebben gehad wat ik bedoelde, maar toch knikte hij begrijpend, “Zenuwen?”

Ik wilde me sterk voordoen, maar toen ik hem aankeek besepte ik dat dat geen zin had. Ik knikte zwakjes.

"De tovenaar van Oz dus", peinsde hij. Het verbaasde me niet dat hij dat wist. Engelen wisten toch alles van je?

"Ik ben ... bang dat ik afga", zei ik moeilijk.

Hij keek me aan, en glimlachte tenslotte, "Ben je het met me eens dat het niet mis kàn gaan als je beschermengel er is?"

Ik knikte driftig. Daar was ik inderdaad van overtuigd.

"Maak je dan maar geen zorgen?", lachte hij. Zijn lach maakte dat mijn zorgen van me af gleden.

"Ach kijk nou, we zijn al bij je huis. Ik moet weer gaan." Hij zette een kus op mijn haren en stak de straat over.

"Vrijdag?", riep ik hem na.

Hij maakte een teken met zijn hand.

Die vrijdag bewees hij dat hij mijn beschermengel was. Toen ik nerveus voor aanvang van het toneelstuk de zaal inkeek, volgepakt met ouders en andere kinderen, zag ik hem meteen staan, in het gangpad. Hij wuifde naar me en glimlachte breed. Ik speelde die avond de sterren van de hemel.

Je legt het boek voor je op tafel en kijkt me met vragende ogen aan. Waarom moet ik dit lezen? Ik zucht, blijkbaar ben je toch niet zo snel van begrip. Sla eens een stuk over, zeg ik, en begin eens met hoofdstuk 6 op pagina 67. Je mompelt iets onhoorbaars, alsof je het met me oneens bent en overweegt te protesteren. Maar uiteindelijk blader je door en begin je te lezen.

Laat in de nacht zette ik me neer op een bankje in het verlaten park. Ik ging liggen en omdat ik uitgeput was sliep ik vrijwel meteen in, ondanks de koude wind die dwars door mijn veel te dunne zomerjasje ging.

Toen ik een paar uur later verstijfd in een krampachtige foetushouding wakker werd, schrok ik op van de gestalte die op het eind van het bankje zat. Ik schoot overeind. Pas toen het zachte licht van de maan op zijn gezicht viel wist ik wie hij was. Mijn beschermengel. Ondanks dat ik hem maar een handvol keren eerder had ontmoet, de laatste keer bij mijn twaalfde verjaardag, voelde het alsof ik hem gisteren nog had gezien. Net als alle eerdere keren had hij een witte blouse aan. Hij leek opnieuw geen seconde ouder geworden, maar dat verbaasde me geen moment meer. Engelen blijven toch eeuwig jong?

"Dag, Michel", glimlachte hij, "je weet niet hoeveel tijd het me heeft gekost je te vinden".

"W-waarom ben je hier", haperde ik.

Hij glimlachte en keek om zich heen, "De omgeving waar je je in bevindt zegt toch genoeg?"

Ik slikte en zei moeilijk; "Maar ik moest weg. Die kostschool... al die regels! En ik miste mijn oude vrienden. En mijn ouders..." Ik viel stil. Mijn beweegredenen om weg te lopen leken opeens zo ... nietig.

"Je ouders?", informeerde hij me opgetrokken wenkbrauwen.

"Mijn pléégouders", zei ik fel, "wie denken ze wel dat ze zijn dat ze me zo kunnen commanderen?"

Hij zuchtte, alsof hij teleurgesteld in me was. Mijn ouders en leraren hadden zo vaak hetzelfde gedaan, maar nu merkte ik dat ik het me voor het eerst aantrok.

“Heb ik de vorige keer niet gezegd dat ik er zou zijn als je hulp nodig had?”, vroeg mijn beschermengel.

Ik knikte.

“Nu heb je hulp nodig, Michel”, zei hij, “Waarom schop je tegen iedereen aan? Je oude vrienden, ach... zouden die j ou echt missen? En je ouders hebben je met de beste bedoelingen naar die school gebracht. Waarom stel je je er niet tenminste open voor?”

Ik probeerde iets te zeggen, maar kon de goede woorden niet vinden. Mijn beschermengel schoof dichterbij en legde zijn hand op mijn arm, “Het is een leuke school, Michel, probeer het tenminste. Ik weet het, je voelt je stuurloos, als een losgeslagen boei, maar je zoekt naar iets wat er niet is. Probeer het dichtbij te vinden. Je ouders zijn misschien niet je echte ouders, maar wel degenen die er het beste bij in de buurt komen. Dat moet je accepteren.”

Zoiets zei hij tegen me, alhoewel het hoogstwaarschijnlijk niet zijn exacte woorden waren. Maar in ieder geval waren het precies de woorden die ik nodig had. Ik voelde dat hij gelijk had. Dat niet de omgeving het probleem was, maar dat mijn negatieve houding dat was. Opeens viel alles op zijn plaats. Ik viel in zijn armen en voelde tranen in mijn ogen branden.

“Je leven is kort, probeer er eens van te genieten”, fluisterde hij in mijn oren.

Ik weet niet hoe lang we daar hebben gezeten op dat bankje in het park, maar tenslotte stond hij op en nam hij afscheid van me. “Tot ziens”, waren zijn woorden en ik geloofde ze meteen.

Tenslotte was hij mijn beschermengel.

Nadat hij uit het zicht verdwenen was stond ik zelf op. Misschien kon ik de kostschool wel weer binnensluipen zonder dat iemand gemerkt had dat ik weg was geweest.

Je begrijpt het nu, zie ik aan die grote ogen van je die me aanstaren. En je beseft waarom ik je dit heb laten voorlezen. Om je volgende vraag voor te zijn: ja, Michel Hovius was een kind van me. Zoals ik zoveel nageslacht heb voortgebracht. Zoveel kinderen die ik heb zien opgroeien, volwassen worden en uiteindelijk sterven. Ja, ik ben vader van velen geweest, maar tegelijkertijd ook weer niet.

Hoe ik dat bedoel? Nou, ik heb in al die eeuwen nooit een kind zelf grootgebracht en opgevoed. Altijd moest ik weer verder gaan, voor het zou opvallen dat ik niet verouderde. Als een dief in de nacht, bijna als een ziekte, sloeg ik toe om daarna weer te verdwijnen. Maar misschien ben ik nu te hard over mezelf.

Frustreerde me dat? Ja natuurlijk. En daarom wilde ik het goedmaken: met  en kind wilde ik alles herstellen. Bij Michel allemaal anders moeten zijn. Ik weet nog goed dat ik het nieuws las van het dodelijke ongeluk van Diane, zijn moeder, waar ik een paar jaar eerder een hartstochtelijke relatie mee had gehad. En hoe ik toen besloot dat ik Michel niet helemaal alleen kon laten...

Lees nog eens een stukje, vraag ik, opeens ge emotioneerd. Pagina 210 of 211, daar ergens. Laat alsjeblieft iemand anders even het woord doen.

De dagen direct na zijn tumultueuze begrafenis waren als een hel. Ik kon eenvoudigweg niet loskomen van de dood van Ivan, mijn beste vriend en mijn oude kostschool-maatje. Ik werd gek van verdriet en ik drukte iedereen van me weg die me wilde helpen, zelfs mijn vrouw. Ik moet toegeven

dat ik haar zelfs uitschold en kan haar achteraf geen ongelijk geven dat ze naar haar moeder vluchtte en me alleen liet in het grote huis.

Ik zat daar op een avond alleen aan de keukentafel, me te bezatten met whiskey zoals mijn gewoonte begon te worden, toen er op de achterdeur werd geklopt. Welke ongenode vriend wilde me nu weer overstelpen met goed bedoelde hulp? Met grote tegenzin stond ik op en liep naar de deur. Ik was niet eens verbaasd toen ik hem daar zag staan: mijn beschermengel.

Natuurlijk liet ik hem binnen. Hij zag er nog precies zo uit zoals ik me herinnerde van twee jaar geleden, toen hij me had gefeliciteerd op mijn bruiloft.

“Dag Michel”, zei hij. Hij hing zijn jasje aan een keukenstoel en ging zitten.

Ik moest zowaar glimlachen. Een cynisch lachje. Ergens had ik gehoopt dat Marlies thuis was geweest. Mijn vrouw was, naast Ivan, de enige die ik ooit had verteld over mijn beschermengel en hoe die me op beslissende momenten in mijn leven altijd tot steun was geweest.

Natuurlijk had ze me nooit geloofd, zelfs Ivan had me nooit echt geloofd. “Dat een man zoals jij, die zo stevig met beide benen in het leven staat, zo’n waanbeeld koestert, dat verbaast me”, had ze een keer uitgeroepen. Een typische uitspraak voor een psychologe... Maar al die vakkennis van haar was niet zaligmakend, want anders had mijn waanbeeld nu niet hier tegenover me aan tafel gezeten en me gevraagd of hij een glaasje kon meedrinken.

“Ik kan je proberen te troosten, maar dat lijkt me zinloos”, begon hij. Hij goot in één beweging zijn glaasje achterover. We zwegen en ik was daar niet rouwig om. We begrepen elkaar zo al wel en zijn aanwezigheid op zich was genoeg steun voor me. Ik schonk de glazen nog eens bij.

“Hij is te vroeg gestorven”, zei ik tenslotte zacht.

“Natuurlijk, dat is waar. Maar je moet accepteren dat we uiteindelijk allemaal sterven”, zei hij.

Ik knikte langzaam.

“Daar gaat het ook helemaal niet om”, ging hij door, “Het leven, daar gaat het om... De dood is niet relevant, ook voor Ivan niet.”

Ik begreep dat hij gelijk had. Als er iemand was die niet rouwde om Ivan’s dood was het Ivan zelf. De dood en het leven, het waren heel andere domeinen.

“Konden we maar eeuwig leven...”, verzuchtte ik.

Er verscheen een raadselachtig glimlachje op zijn gezicht. Was dat een rare opmerking om te maken tegen een engel?

“Heb je onthouden wat ik je ooit eens heb gezegd over het leven?”, vroeg hij. Ik probeerde te bedenken wat hij bedoelde. Hij had zoveel gezegd tegen me in al die jaren. Of nee, hij had nog niet eens zoveel tegen me gesproken, hij had zoveel betekenisvol gezegd!

“Probeer het leven op zijn volst te leven”, beantwoorde hij zijn eigen vraag. Ik wist het weer. Het leven vieren, zoiets. Ik had geprobeerd te doen wat hij zei. Wat zeg ik: ik heb nooit een advies van hem in de wind geslagen.

“In het leven is geen plaats voor de dood. Daarom moet je leven, elke dag weer.”

Ik knikte en wilde het glas alweer tegen mijn lippen zetten, tot ik besepte wat het met je deed: je verdoeven, de werkelijkheid in nevelen hullen, het bestaan ontkennen, hoe hard dat ook soms kon zijn. Ik liet het glas onberoerd.

“Geloof me, je wilt niet eeuwig blijven leven”, ging mijn beschermengel door en er klonk iets van smart in zijn stem. Hadden engelen ook gevoelens, een eigen leven, bedacht ik me verward.

“Bedenk”, vertrouwde hij me toe, “dat je maar op één manier het eeuwige leven hebt; als je het leven leeft, elke dag weer, zonder toe te staan dat de dood daar een plaats in heeft. Want het echte eeuwige leven is voorbehouden aan hen die in het heden leven.”

Je houdt op met lezen en kijkt me vragend aan. Waarom moet ik dit voorlezen? Dat lijkt me nogal duidelijk, niet? Jij wilde toch meer weten over mijn nageslacht? Jij zat toch zoëven nog vol met vragen? Ik zeg het bijna op verwijtende toon.

Je vraagt waarom ik nooit hebt opgebiecht tegen Michel wie ik werkelijk was en dat ik onsterfelijk was. Heeft hij ooit je naam geweten? Ach, moet ik echt antwoord geven op die vragen? Het lijkt me zo duidelijk. Nee, hij heeft nooit mijn naam geweten, maar hij heeft het me ook nooit gevraagd. Hoe onzinnig zou het zijn, om je beschermengel naar zijn naam te vragen, nietwaar?

Is hij dan nooit op het idee gekomen dat jij zijn vader kon zijn? Ik moet licht glimlachen om de vraag. Inderdaad heeft hij die vraag ooit gesteld, natuurlijk. Ik heb Michel toen de vraag voorgelegd of hij wilde dat ik dat was. Of het niet veel... gemakkelijker was om aan mij te denken in termen van een beschermengel, omdat dan geen moeilijke vragen beantwoord hoefden te worden als: Waarom heeft hij me ooit verlaten toen ik nog een baby was? en: Waarom wordt hij eigenlijk nooit ouder? Dat was de laatste keer dat Michel het onderwerp ter sprake bracht.

Ik zie dat je nog steeds verward bent. Nadenkend draai je het boek rond in je handen, alsof je daar, op de kaft, antwoorden kunt vinden. Je zegt dat je in de war bent door het verhaal, dat je niet snapt wat ik ermee wil vertellen, wat ik wil dat je leert. Ik moet zeggen dat ik teleurgesteld ben, ik had toch wel wat meer van je verwacht. Heb ik het gisteren niet gehad over hoe ik de dood ervaar? Is het je inmiddels niet duidelijk dat ik het vandaag over het leven wil hebben? Je snapt nog niet helemaal waar ik naar toe wil.

Vooruit, laat ik je dan nog iets vertellen. Het laatste wat ik over Michel vertellen kan: zijn dood... Ik zie je verschikt opkijken. Ja, ook hij is me ontvallen inmiddels, verbaast het je echt? Heb ik je niet eerder verteld dat ik al mijn geliefden, al ruim 7 eeuwen lang, achter mekaar heb moeten zien wegvallen?

Natuurlijk was ik bij zijn begrafenis aanwezig. Ik had me geposteerd in één van de achterste banken van de kerk, zo anoniem mogelijk. Ergens ver weg zag ik nog een glimp van de kist waar hij in moest liggen, mijn meest dierbare zoon. De priester las op droeve toon een eulogie voor, maar ik liet het niet tot me doordringen, alsof het me niet aanging.

Ik voelde me tegelijk aanwezig maar toch ook niet. Ik deelde niet in de algemene droevige sfeer die in de kerk hing. Wat ik daar voelde, was niet het verdriet, dat als een grauwe deken over alle aanwezigen leek te liggen, maar bijna het tegenovergestelde. Ik liet de momenten die ik met Michel had gedeeld aan me voorbijgaan en overdacht zijn leven. De goede relatie die hij tot hun dood had gehouden met zijn pleegouders, zijn liefdevolle huwelijk met Marlies, zijn vele vrienden, zijn drie dochters, die inmiddels zelf ook kinderen hadden.

Ik keek om me heen in de kerk. De banken zaten overvol met vrienden, familie, collega's. Zoveel mensen die wat met Michel hadden gedeeld en van hem hadden gehouden. Elkaars leven hadden ingekleurd. Ik bedacht me opeens hoe fout het eigenlijk was dat iedereen hier bij elkaar in dit trieste kerkgebouw zat. Dit had een viering van het leven moeten zijn. Een feest, waarbij iedereen samenkwam om zijn ervaringen, herinneringen en gevoelens over Michel met elkaar te delen. Om elkaar te vertellen over de grappige anekdotes en waardevolle momenten. Over al het moois dat was gebeurd. Want had Michel geen prachtig leven gehad? Had hij er niet alles uitgehaald? Hij was als oude man gestorven, vredig in zijn slaap, klaar met zijn leven.

Ik dacht terug aan een mijn laatste bezoek aan hem, nog geen twee maanden geleden. Ik vond hem in de kleine kamer waar hij sliep sinds de dood van zijn vrouw en maakte hem wakker in zijn middagslaapje. Hij begroette me hartelijk, als waren we oude vrienden. Hij was gebrekkig, zoals alle tachtigjarigen, maar nog steeds gezond en scherp van geest. Tijdens mijn gesprek met hem merkte ik hoe intens tevreden hij was. Gezeten naast zijn bed had hij mijn handen in de zijne genomen en bedankte hij me voor mijn goede zorgen. En hierna nam hij afscheid van me. En zoals bij onze eerste ontmoeting hij mij had omhelst, was het nu andersom geweest, alsof ik degene was die steun nodig had. En ik besepte dat dat natuurlijk ook zo was, want ik wist dat ik binnenkort weer alleen zou zijn. Minutenlang bleven we zo zitten en uiteindelijk was het Michel die de omhelzing doorbrak...

Dat bedacht ik me allemaal daar gezeten achterin de kerk. En ik kwam tot de slotsom dat ik alleen maar opgetogen kon zijn over de les die Michel me had geleerd: hoe mooi het leven kan zijn. Hoe rond en af. Zoals het zijne.

Toen ik later de familie condoleerde, vroeg zijn jongste dochter me wie ik was. U lijkt op hem, bent u verre familie? "Ik ben zijn beschermengel", had ik willen zeggen. Maar natuurlijk zweeg ik, zoals ik altijd had gedaan. En in mijn zwijgen voelde ik me meer alleen dan ik me ooit had gevoeld...

Je verbreekt uiteindelijk de stilte door te vragen of ik niet momenteel nog andere levende kinderen heb. Maar ik wil je niet meer antwoorden. Ik heb genoeg verteld. Ik geef je het boek mee van Michel, ik heb zelf nog wel een aantal andere exemplaren achter de hand. Het leven van Michel Hovius, daar staat alles in wat je echt moet weten over het eeuwige leven. Laat mij nu alleen en kom niet meer terug. Ik heb genoeg gesproken.

Laat deze oude, oude man met rust.

